Μακεδονικά

Τόμ. 2

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

1941-1952

ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
1953

Α. Ξυγγοπούλου, Συμβολαί εις την τοπογραφίαν της βυζαντινής Θεσσαλονίκης. [Εταιρεία Μακεδονικών σπουδών. Επιστημονικά πραγματείαι. αρ. 2]. Θεσσαλονίκη, 1949. 8ο σ. 38.

Απ. Βακαλόπουλος

doi: [10.12681/makedonika.9314](https://doi.org/10.12681/makedonika.9314)

Copyright © 2016, Απ. Βακαλόπουλος

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Βακαλόπουλος Α. (2017). Α. Ξυγγοπούλου, Συμβολαί εις την τοπογραφίαν της βυζαντινής Θεσσαλονίκης. [Εταιρεία Μακεδονικών σπουδών. Επιστημονικά πραγματείαι. αρ. 2]. Θεσσαλονίκη, 1949. 8ο σ. 38. *Μακεδονικά*, 2, 779-780. <https://doi.org/10.12681/makedonika.9314>

ἢ τὸν σημερινὸν «Ὁργανισμόν τῶν ἠνωμένων ἔθνων», πολὺ τελειότερον ὅμως τοῦ σημερινοῦ, διότι οὔτε βέτο εἶχεν οὔτε ἐστερεῖτο στρατιωτικῆς δυνάμεως αἱ δὲ πόλεις ἐν περιπτώσει κοινοῦ πολέμου εἶχον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μετέχωσιν ὅλαι ἀνεξαίρετως εἰς αὐτόν, ἐκάστη ἀναλόγως τῆς δυνάμεώς της.

Ἡ ὁμιλία τοῦ συγγραφέως εἶναι ἀξιανάγνωστος ὄχι μόνον δι' ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι θέλουν νὰ λάβουν τινὰ ἔννοιαν τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Μακεδόνο· βασιλέως, ἀλλὰ καὶ δι' ὅσους θέλουν νὰ μάθουν πῶς ἀντεμετώπισαν οἱ ἄρχαιοι Ἕλληνες, καὶ ἰδίᾳ ὁ Φίλιππος, προβλήματα, τὰ ὅποια καὶ σήμερον μετὰ τῶν λαῶν παρουσιάζονται.

ΣΤΙΛΠΩΝ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

Α. Συγγοπούλου, Συμβολαὶ εἰς τὴν τοπογραφίαν τῆς βυζαντινῆς Θεσσαλονίκης. [Ἑταιρεία Μακεδονικῶν σπουδῶν. Ἐπιστημονικαὶ πραγματεῖαι ἀρ. 2]. Θεσσαλονίκη, 1949. 80 σ. 38.

Στὸ βιβλίον τοῦ αὐτοῦ ὁ κ. Ε. πραγματεύεται δυὸ σπουδαῖα τοπογραφικὰ ζητήματα τῆς βυζαντινῆς Θεσσαλονίκης, τῆς Καταφυγῆς καὶ τοῦ Σταδίου της.

1. Ἡ Καταφυγή. Ὁ κ. Ε. παραβάλλοντας προσεκτικὰ δυὸ περικοπὲς λόγων, ποὺ ἐξεφώνησαν ὁ Παλαμᾶς καὶ ὁ Ἀρμενόπουλος τὴν παραμονὴ τῆς γιορτῆς τοῦ Ἀγ. Δημητρίου κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ' αἰ., καταλήγει στὸ συμπέρασμα, ὅτι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Καταφυγή ἦταν ναὸς τῆς Θεοτόκου, κτισμένος ἐπάνω ἀπὸ ἓνα σύμπλεγμα στοῶν. Ἀπὸ τίς στοᾶς αὐτές, ὅπου κατὰ τὴν παράδοση ὁ Ἀγ. Δημήτριος εἶχε πιαστῇ ἀπὸ στρατιῶτες τοῦ Μαξιμιανοῦ Γαλερίου, ξεκινοῦσε τὴν παραμονὴ τῆς γιορτῆς τοῦ Ἀγίου πομπή, ποὺ κατέλγε στὸν ὁμώνυμο ναό. Χρονολογώντας ἔπειτα ὁ κ. Συγγόπουλος παλαιότερο ἀγιολογικὸ κείμενο, ποὺ μιλεῖ ἐπίσης γιὰ τίς ὑπόγειες στοᾶς, καθορίζει ὅτι ἡ παράδοση γι' αὐτὲς ἔχει δημιουργηθῇ μετὰ τὴν Ι' καὶ ΙΔ' αἰ., ὅτι τὸ ὄνομα Καταφυγή παρουσιάζεται ἢ τοῦλάχιστον διαδίδεται στίς ἀρχὲς ἕως τοῦ ΙΔ' αἰ., ὅτι εἶναι ἐπώνυμο τοῦ ναοῦ τῆς Θεοτόκου καὶ κατόπιν ἐπεκτείνεται στίς στοᾶς, καὶ τέλος ὅτι οἱ στοᾶς καὶ ἡ Καταφυγή πρέπει νὰ τοποθετηθοῦν γύρω ἀπὸ τὴν Παναγία τῶν Χαλκῶν.

Οἱ γνώμες τοῦ κ. Ε. εἶναι ἀπόλυτα πειστικές.

2. Τὸ Στάδιον. Ὁ κ. Ε. ἐρμηνεύοντας ὀρθὰ τὸ χωρίο μιᾶς ἀνώνυμης διήγησος γιὰ τὸ μαρτύριον τοῦ Ἀγ. Δημητρίου ἀποδείχνει ὅτι τὸ στάδιον τῆς Θεσσαλονίκης δὲν ἦταν ξύλινο, ὅπως νόμισε ὁ Tafrafi. Κατόπιν συσχετίζοντας μὲ εὐφυῆ συνδυασμὸ πληροφορία τοῦ περιγητικοῦ βιβλίου τοῦ Bisani, ποὺ εἶδε ἐρεῖπια «ἀμφιθεάτρου» στὴ Θεσσαλονίκη τὸ 1788 κοντὰ στὸ ναὸ τοῦ Ἀγ. Δημητρίου, μὲ γνωστὴ τοιχογραφία τῆς νότιας πλευρᾶς

τοῦ ναοῦ, καθὼς καὶ μὲ κτιριακὰ λείψανα τῆς περιοχῆς, καταλήγει στὸ φέβαιο συμπέρασμα, ὅτι τὸ στάδιο βρισκόταν Ν. καὶ ΝΔ. τοῦ 'Αγ. Δημητρίου καὶ ὅτι ἦταν μεγαλοπρεπὲς μὲ ἀνάγλυφες παραστάσεις.

ΑΠ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ἰωάννου Κ. Βασδραβέλλη, 'Ιστορικὸν ἀρχεῖον Βεροίας. 'Εκλογαί. [Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Μακεδονικὴ βιβλιοθήκη ἀρ. 3]. Θεσσαλονίκη, 1942. 8ο σ. ε' + 128.

Ὁ κ. Β. δημοσιεύει 92 τουρκικά ἔγγραφα, προερχόμενα ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα Βεροίας καὶ Θεσσαλονίκης. Τὰ 40 τὰ εἶχε ἤδη δημοσιεύσει τὸ 1940 στὸ ἔργο του «Οἱ Μακεδόνες εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνας 1796 - 1832». Σκοπὸς του τώρα εἶναι νὰ κάνῃ προσιτὰ τὰ ἔγγραφα αὐτὰ στὴν ἱστορικὴ ἔρευνα καὶ νὰ καταδείξῃ τὴ σπουδαιότητα τῶν διὰ παραπάνω ἀρχείων. Ἡ ἔκδοσή του αὐτὴ ἀποτελεῖ, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος, «τὴν πρώτην προσπάθειαν μιᾶς γενικωτέρας περισυλλογῆς καὶ ἐκδόσεως τῶν μνημείων, τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸ βόρειον καὶ πολυπαθὲς αὐτὸ τιμῆμα τοῦ 'Ελληνισμοῦ». Στὰ προλεγόμενά του ὁ κ. Β. δίνει πληροφορίες γιὰ τὰ τουρκικὰ ἀρχεῖα Βεροίας καὶ Θεσσαλονίκης καὶ ἐξιστορεῖ τὶς προσπάθειές του γιὰ τὴ μετάφρασή τους. Κατόπιν παραθέτει τὶς μεταφράσεις τῶν 92 ἐγγράφων καὶ στὸ τέλος τοῦ βιβλίου τὶς φωτοτυπίες τῶν ὑπ' ἀρ. 56 καὶ 63.

Ἡ βιαστικὴ ἔκδοση τῶν ἐγγράφων αὐτῶν κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Κατοχῆς ἐξηγεῖται, ὅταν ἀναλογιστῇ κανεῖς ὅτι τὸ βιβλίον αὐτὸ ἐξυπηρετοῦσε κυρίως τὴν ἐθνικὴ σκοπιμότητα· ἀπέβλεπε δηλαδὴ στὸ νὰ καταδείξῃ τὴν ἐλληνικότητα τῆς Μακεδονίας. Ἀπὸ τὴ βιασύνῃ ὁμως αὐτὴ προέκυψαν ὀρισμένες ἀτέλειες, οἱ ὁποῖες δυσκολεύουν κάπως τὴ χρῆσιν τοῦ βιβλίου. Ἡ ἀρίθμηση π.χ. τῶν ἐγγράφων θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ κατὰ χρονολογικὴ σειρὰ, χωριστὴ γιὰ κάθε ἀρχεῖον. Κάτω ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ ἀναγκαῖον θὰ ἦταν νὰ δηλωθῇ μὲ μιὰ διὰ λέξεις τὸ εἶδος τοῦ ἐγγράφου, τὸ χριστιανικὸ ἔτος καὶ μέσα σὲ παρένθεση ἡ ἀραβικὴ χρονολογία. Ἄν ἦταν φιορμάνι, θὰ ἔπρεπε νὰ σημειώνεται δίπλα καὶ τὸ ὄνομα τοῦ σουλτάνου, ποὺ τὸ ἐβγαλε. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο δὲ θὰ ὑπῆρχε ἀνάγκη νὰ προστρέχῃ ὁ ἀναγνώστης στοὺς πίνακες τῶν σουλτάνων καὶ τῆς μετατροπῆς τῆς ἀραβικῆς χρονολογίας στὴν ἀντίστοιχον χριστιανικὴν. Ἀναγκαῖα θὰ ἦταν καὶ ἡ παράθεση τῶν φωτοτυπιῶν ἐκείνων ἰδίως τῶν ἐγγράφων, ποὺ παρουσιάζουν μεταφραστικὰς δυσκολίας.

ΑΠ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ἰωάν. Κ. Βασδραβέλλη, Ἰωάννης Κωττούνιος ὁ ἐκ Βεροίας σοφός. [Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Μακεδονικὴ βιβλιοθήκη ἀριθ. 4]. Θεσσαλονίκη, 1943. 8ο σ. 31.